

UZASADNIENIE

Park Krajobrazowy Orlich Gniazd (PKOG) został utworzony na mocy dwóch uchwał:

- uchwały nr III/11/80 Wojewódzkiej Rady Narodowej w Katowicach z dnia 20.06.1980 r. w sprawie utworzenia Zespołu Jurajskich Parków Krajobrazowych (w tym Parku Krajobrazowego Orlich Gniazd) w granicach województwa katowickiego (Dz. Urz. WRN w Katowicach Nr 3, poz. 16) w celu:

1. zachowania oraz wzbogacania jedynych, tak cennych na obszarze województwa zasobów przyrody, kultury i krajobrazu dla rekreacji i nauki,
2. stworzenia podstaw realizacji kompleksowego programu rozwoju tego obszaru pod kątem zaspokojenia potrzeb społecznych w zakresie wypoczynku po pracy;

- uchwały nr XVI/70/82 Wojewódzkiej Rady Narodowej w Częstochowie z dnia 17.06.1982 r. w sprawie utworzenia Zespołu Jurajskich Parków Krajobrazowych (w tym Parku Krajobrazowego Orlich Gniazd) w granicach województwa częstochowskiego (Dz. Urz. WRN w Częstochowie Nr 2, poz. 17) w celu zachowania niezwykle cennych walorów przyrodniczych, krajobrazowych i kulturowych oraz stworzenia podstaw tego obszaru dla zaspokojenia potrzeb krajoznawczych, rekreacyjnych, dydaktyczno-naukowych i potrzeb społecznych, na podstawie art. 41 ustawy z dnia 31.01.1980 r. o ochronie i kształtowaniu środowiska (Dz. U. Nr 3 poz. 6).

W związku ze zmianami w zakresie terenowych organów rządowej administracji ogólnej wskazujących, że zadania administracji rządowej w terenie wykonują wojewodowie na podstawie ustawy o terenowych organach rządowej administracji ogólnej z dnia 22.03.1990 r. (Dz. U. nr 32, poz. 176) wydano dwa Rozporządzenia w sprawie ochrony Parku Krajobrazowego Orlich Gniazd (PKOG), a mianowicie:

1) Rozporządzenia nr 17/95 Wojewody Katowickiego z dnia 01.02.1995 r. w sprawie ochrony krajobrazu jurajskiego na terenie województwa katowickiego w celu realizacji warunków dla realizacji ochrony wartości przyrodniczych, kulturowych i krajobrazowych;

2) Rozporządzenia nr 15/98 Wojewody Częstochowskiego z dnia 22.06.1998 r. w sprawie ochrony Zespołu Jurajskich Parków Krajobrazowych w województwie częstochowskim w celu objęcia szczególną ochroną walorów przyrodniczych, historycznych, kulturowych.

Na podstawie art. 16 ust. 3 ustawy z dnia 16.04.2004 r. o ochronie przyrody (Dz.U. Nr 92, poz. 880, z 2005 r. Nr 113 poz. 954, Nr 130, poz. 1087) określono w Rozporządzeniu nr 18/06 Wojewody Śląskiego z dnia 18.04.2006 r. w sprawie Parku Krajobrazowego Orlich Gniazd (Dz. Urz. nr 51 poz. 1422, 1423) szczególny cel ochrony tego Parku, a jest nim specyficzna fizjonomia krajobrazu, jako syntezy wartości przyrodniczych i kulturowych.

W Rozporządzeniu tym wskazano 13 zakazów obowiązujących na terenie Parku.

Rozporządzeniem nr 13/07 Wojewody Śląskiego z dnia 29.03.2007 r. zmieniono rozporządzenie w sprawie Parku Krajobrazowego Orlich Gniazd (Dz. Urz. nr 58, poz. 1253, 1254) dookreślając obszar Parku i zmieniając sposób wprowadzenia wyliczenia zakazów obowiązujących na jego obszarze.

W dniu 1 sierpnia 2009 roku weszła w życie Ustawa z dnia 23 stycznia 2009 r. o zmianie niektórych ustaw w związku ze zmianami w organizacji i podziale zadań administracji publicznej w województwie (Dz. U. z 2009 r., nr 92, poz. 753 z późn. zm.), która przekazała sejmikowi województwa, w miejsce wojewody, kompetencje tworzenia i likwidacji parku krajobrazowego, określenie jego nazwy, obszaru, przebiegu granic, szczególnych celów ochrony oraz obowiązujących zakazów. Zgodnie z art. 35 przedmiotowej ustawy, dotychczas obowiązujące akty prawa miejscowego zachowały moc do czasu wejścia w życie aktów wydanych na podstawie upoważnień zmienianych ww. ustawą.

Dla zapewnienia ochrony walorów przyrodniczych, krajobrazowych i kulturowych PKOG, konieczna jest aktualizacja Rozporządzenia nr 18/06 Wojewody Śląskiego z dnia 18.04.2006r. w sprawie Parku Krajobrazowego Orlich Gniazd (Dz. Urz. nr 51 poz. 1422, 1423) wraz z Rozporządzeniem nr 13/07 Wojewody Śląskiego z dnia 29.03.2007 r. zmieniającym rozporządzenie w sprawie Parku Krajobrazowego Orlich Gniazd (Dz. Urz. nr 58, poz. 1253, 1254).

Niniejsza uchwała dostosowuje akt prawny, stanowiący podstawę funkcjonowania przedmiotowego Parku i ochrony jego walorów do wymogów ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (tj. Dz. U. z 2024 r. poz.1478 z późn. zm.) w zakresie doprecyzowania

szczególnych celów ochrony na terenie Parku, przede wszystkim na podstawie obowiązującego Planu Ochrony Parku Krajobrazowego Orlich Gniazd oraz uszczegółowienia przebiegu granic PKOG i utworzenia otuliny zgodnie z zapisami art. 5 ust. 14 ustawy o ochronie przyrody, jako strefy ochronnej graniczącej z PKOG i wyznaczonej indywidualnie dla tej formy ochrony przyrody (FOP) w celu zabezpieczenia przed zagrożeniami zewnętrznymi wynikającymi z działalności człowieka.

W celu ochrony walorów Parku w projekcie uchwały powtórzono 13 obowiązujących zakazów (z Rozporządzenia nr 18/06 Wojewody Śląskiego z dnia 18.04.2006r w sprawie Parku Krajobrazowego Orlich Gniazd) z 14 możliwych z listy zawartej w art. 17 ust. 1 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody z uwzględnieniem istniejących warunków środowiskowych i potrzeb ochrony walorów przyrodniczych i krajobrazowych, a w szczególności ochrony szaty roślinnej, w tym specyficznego rozkładu przestrzennego zbiorowisk roślinnych oraz muraw kserotermicznych, bogactwa przyrody żywej zwłaszcza chronionych gatunków, endemitów i gatunków reliktowych. W odniesieniu do walorów krajobrazowych szczególnego znaczenia nabiera ochrona zróżnicowanej rzeźby terenu Wyżyny Częstochowskiej z elementami rzeźby krawędziowej i krasowej np.: ostańcami skalnymi, jaskiniami, schroniskami skalnymi, lejami, źródłami.

W przedmiotowym projekcie uchwały uaktualniono w § 3 ust. 2 pkt. 2) zapisy do obowiązującego stanu prawnego, gdyż odnoszą się one po części do ustawy o zagospodarowaniu przestrzennym uchylonej w 2003 r. i przywołanego tam art. 67 ust. 1, który brzmiał: „Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, obowiązujące w dniu wejścia w życie ustawy, tracą moc po upływie 8 lat od dnia jej wejścia w życie, z zastrzeżeniem ust. 2.1a. Jeżeli w terminie, o którym mowa w ust. 1 rada gminy uchwali studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy (SUiKZP) i przystąpi do sporządzenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego albo jego zmiany, plan, o którym mowa w ust. 1 zachowuje ważność, w granicach objętych uchwałą, do czasu uchwalenia nowego planu, jednak nie dłużej niż przez 9 lat od dnia wejścia w życie ustawy.

Kontynuacja wyżej wskazanych odstępstw od zakazów nie powinna mieć negatywnego wpływu na walory przyrodnicze i krajobrazowe parku, gdyż od ponad 19 lat obowiązują na terenie PKOG. Należy zwrócić uwagę, że odstępstwa te dostosowane są przede wszystkim do uwarunkowań przyrodniczych i krajobrazowych Parku.

W § 3 ust. 2 kontynuowane są odstępstwa od zakazów określonych w § 3 ust. 1 pkt. 3, 5, 6-7 dla obszarów:

- 1) przeznaczonych w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego (MPZP) na cele zabudowy: mieszkaniowej, usługowej, techniczno-produkcyjnej, komunikacji, infrastruktury technicznej, zagrodowej w gospodarstwach (rolnych, hodowlanych i ogrodnictwa).

Powyższe wynika z aktualnego sposobu zagospodarowania terenu oraz konieczności zapewnienia możliwości ich użytkowania zgodnie z obowiązującymi dokumentami planistycznymi. Procedura przygotowania MPZP obligatoryjnie uwzględnia też uwarunkowania przyrodnicze, historyczne, krajobrazowe i kulturowe obszaru, który objęty jest zmianami planistycznymi. Rady gmin zobowiązane były do występowania o sporządzenie opinii o projekcie danego Planu do szeregu podmiotów w tym przykładowo do regionalnego dyrektora ochrony środowiska (jeżeli odstąpiono od przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko). Dodatkowo projekt Planu uzgadniany był też z regionalnym dyrektorem ochrony środowiska w zakresie ustaleń mogących mieć negatywny wpływ na ochronę przyrody parku krajobrazowego w części dotyczącej parku krajobrazowego i jego otuliny. Uchwałą nr IV/48/2014 Sejmiku Województwa Śląskiego z dnia 10.03.2014 r. ustanowiono plan ochrony Parku Krajobrazowego Orlich Gniazd. Oznacza to, że tutaj wskazane obszary wyłączone są ze stosowania zakazów ujętych w § 3 ust. 1 pkt. 3, 5, 6-7, również w planie ochrony PKOG będącym w części ustaleń aktem prawa miejscowego m.in. w określeniu granic stref ochrony krajobrazów wraz ze wskazaniem, które z zakazów obowiązują w danej strefie. Dodać należy, że stanowisko wielokrotnie prezentowane w orzecznictwie wskazuje, że plany ochrony parków krajobrazowych stanowią jedynie wskazówki i wytyczne dla aktów prawa miejscowego. Zawarte w planie ochrony ustalenia są adresowane do organów uchwalających studia i plany, nie mogą natomiast być uznane za samoistne zakazy, wywierające bezpośrednie skutki prawne. Ustalenia te

powinny być uwzględnione przy sporządzaniu aktów planistycznych, nie mają jednak wiążącego charakteru w sprawach ustalających warunki zabudowy;

- 2) gruntów rolnych lub leśnych, które objęte są zgodą na zmianę przeznaczenia na cele nierolnicze i nieleśne uzyskaną przy sporządzaniu miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

Zmiana przeznaczenia gruntów rolnych lub leśnych na cele nierolnicze jest regulowana zapisami ustawy z dnia 3 lutego 1995r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych (Dz. U. z 2024 r. poz. 82) i zgodnie z zapisami art. 7 ust. 1 wyraźnie wskazano, że zmiany przeznaczenia takich gruntów objętych zgodą dokonuje się w MPZP, w trybie określonym w przepisach o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym. Tym samym sprzecznym byłoby w akcie, w sprawie parku krajobrazowego regulowania kwestii takich obszarów. Tym bardziej, że wymóg pozyskania takiej zgody jest przyznany konkretnym organom (np. w odniesieniu do gruntów leśnych stanowiących własność Skarbu Państwa – wymaga zgody Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa – obecnie Ministra Klimatu i Środowiska).

W § 3 ust. 3 kontynuowane jest odstępstwo od zakazu określonego w § 3 ust. 1 pkt 4 dla obszarów, na których prowadzone są prace związane z poszukiwaniem i rozpoznaniem złóż oraz obszarów wyznaczonych w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego na cele wydobywania kopalin w rozumieniu Prawa górniczego i geologicznego.

Na obszarze PKOG znajdują się udokumentowane złoża kruszyw naturalnych (nie stanowiących przedmiotu własności górniczej i tym samym wydobywanie nie stanowi celu publicznego) ujęte w MPZP, a także w danych zawartych w Centralnej Bazie Danych Geologicznych Polskiego Instytutu Geologicznego (pełniącego rolę służby geologicznej na podstawie art. 163 ust.1 ustawy Prawo geologiczne i górnicze wykonującej zadania państwa w zakresie geologii określone w art.162 tejże ustawy m.in. do zadań tych należy ustalanie zasobów kopalin), a są to eksploatowane lub możliwe do eksploatacji złoża np. wapieni, dolomitów, piasku. Eksploatacja tych kruszyw naturalnych poprzedzona jest uzyskaniem stosownych decyzji wydanych przez odpowiednie organy administracji. Obszar chroniony, jakim jest PKOG winien uwzględniać zrównoważone użytkowanie składników przyrody, w tym tworów przyrody nieożywionej, dlatego obszary udokumentowanych złóż kruszyw naturalnych są objęte wyłączeniem obszarowym w zakresie obowiązywania zakazu pozyskiwania dla celów gospodarczych skał. Złoża tych surowców skalnych należą do takich właśnie składników i powinny być poddane ochronie, umożliwiającej ich zachowanie, ale także wykorzystanie. Realizację tego postulatu zapewni zabezpieczenie obszarów występowania złożonych nagromadzeń surowców skalnych przed przeznaczeniem ich na inne cele niż działalność górnicza i wydobywcza w obszarach wskazanych złóż.

Ponadto zgodnie z art. 17 ust. 2 ustawy o ochronie przyrody proponowane zakazy nie dotyczą:

- wykonywania zadań wynikających z planu ochrony, zadań ochronnych lub planu zadań ochronnych;
- wykonywania zadań na rzecz obronności kraju i bezpieczeństwa państwa;
- prowadzenia akcji ratowniczej oraz działań związanych z bezpieczeństwem publicznym;
- realizacji inwestycji celu publicznego w rozumieniu art. 2 pkt 5 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (m.in. budowa dróg publicznych, kanalizacja czy sieć wodociągowa).

Zgodnie z art. 17 ust. 3 a ustawy o ochronie przyrody zakaz, o którym mowa w § 3 ust. 1 pkt 3 nie dotyczy usunięcia drzewa lub krzewu w obrębie zadrzewienia, należących do inwazyjnych gatunków obcych (IGO), stwarzających zagrożenie dla Unii lub Polski.

Dla Parku Krajobrazowego Orlich Gniazd ustanowiono plan ochrony uchwałą nr IV/48/2/2014 z dnia 10.03.2014 r. Sejmiku Województwa Śląskiego (Dz. Urz. z 25.03.2014 r., poz.1763) obowiązujący do 24.03.2034 r. i traktujący wprowadzone zakazy, jako akt prawa miejscowego zgodnie z zapisem art. 20 ust. 4a pkt. 3 ustawy o ochronie przyrody.

W projekcie Uchwały uszczegółowiono przebieg granicy Parku i jego otuliny w oparciu o Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 11 września 2012 r. w sprawie centralnego rejestru form ochrony przyrody (Dz. U. 2012 poz. 1080) oraz "Rekomendacji Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w sprawie redagowania uchwał sejmików województw dotyczących parków krajobrazowych

i obszarów chronionego krajobrazu oraz uchwał rad gmin dotyczących pomników przyrody, stanowisk dokumentacyjnych, użytków ekologicznych oraz zespołów przyrodniczo-krajobrazowych” z 2018 r., poprzez podanie współrzędnych punktów załamania granicy w układzie współrzędnych płaskich prostokątnych PL-1992 z dokładnością odpowiadającą prowadzonej na danym terenie mapie zasadniczej.

Korekty przebiegu granic Parku i jego otuliny dokonano biorąc pod uwagę: przebieg granicy działek ewidencyjnych, istniejące naturalne elementy topografii i rzeźby terenu, przebieg dróg i cieków wodnych oraz aktualny sposób zagospodarowania terenu.

Z uwagi na powyższe, skorygowano dotychczas obliczoną powierzchnię Parku podaną w uchylanym Rozporządzeniu Nr 14/07 Wojewody Śląskiego z dnia 29.03.2007 r. względem projektowanej Uchwały z 47 965 ha na 48 367,73 ha oraz wyznaczono otulinę o powierzchni 39 144,44 ha. Uaktualniono także opis tekstowy granicy parku i wprowadzono opis tekstowy granicy otuliny, stanowiący załącznik do uchwały.

Wypełniając obowiązek określony w art. 16 ust. 4 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 roku o ochronie przyrody, dokonano uzgodnienia projektu niniejszej uchwały z Regionalnym Dyrektorem Ochrony Środowiska w Katowicach (postanowienie z dn. 1 października 2025 r. Nr WPN.6210.4.2025.DC) oraz Radą Miasta i Gminy w Pilicy (uchwała nr XVIII/103/2025 z dn. 29 września 2025 r.), Radą Gminy Kroczyce (uchwała nr 119/XX/2025 z dn. 29 września 2025 r.). Pozostałe gminy: Częstochowa, Dąbrowa Górnicza, Irządze, Janów, Kamienica Polska, Lelów, Łazy, Mstów, Myszków, Niegowa, Ogrodzieniec, Olsztyn, Poczesna, Poraj, Przyrów, Włodowice, Zawiercie, Żarki i Żarnowiec nie przedstawiły stanowiska w terminie miesiąca od dnia otrzymania projektu uchwały, co w świetle zapisów art. 16 ust. 4a. ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody uważane jest za ich uzgodnienie.

Ponadto w związku z przepisami ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 roku o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (t.j. Dz. U. z 2025 r. poz. 1338.) projekt uchwały od 23 września 2025 r. do 14 października 2025 r. został poddany konsultacjom z organizacjami pozarządowymi i podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3 tej ustawy oraz Radą Działalności Pożytku Publicznego Województwa Śląskiego.